

Două încercări de sistematizare a proceselor de analogie în lingvistică. Pe marginea concepțiilor lui J. Kuryłowicz și Witold Mańczak

Ionel Apostolatu *

Rezumat: *Lucrarea ia în discuție încercările a doi lingviști polonezi – Jerzy Kuryłowicz și Witold Mańczak – de a elabora, la mijlocul secolului trecut, fiecare în felul său, o teorie generală a schimbărilor prin analogie, în sensul unei formalizări a dinamicii proceselor de analogie ce ar permite stabilirea, dacă nu chiar a cauzelor ori a condițiilor care duc la declanșarea acestor procese, măcar a tendințelor cu caracter general pe care le-ar urma analogia, odată ce intră în acțiune. Chiar dacă ambii lingviști au recunoscut că nu se poate prevedea când anume se produce o schimbare prin analogie, au susținut totuși că, odată declanșat procesul, se pot stabili direcțiile generale de desfășurare, fapt ce i-a determinat să vorbească despre existența unor „legi”, respectiv „ipoteze” sau tendințe ale schimbărilor prin analogie.*

Cuvinte-cheie: *analogie, tendințe, ipoteze, „legi”, schimbare lingvistică*

Abstract: *The present paper focuses on the individual attempts of two Polish linguists – Jerzy Kuryłowicz and Witold Mańczak – to elaborate, in the mid-20th century, a general theory of the language changes brought about by analogy. This presupposed a formalization of the analogy process dynamics that would allow the determination of not only the causes or conditions that made those analogical processes take place but also the general tendencies that analogy would follow, once it took action. Even if both linguists admitted that it could not be foretold when exactly a change by means of analogy would take place, nevertheless they claimed that, once the process had started, it was possible to establish the general development directions, which made them speak about the existence of some “laws”, namely “hypotheses” or tendencies as far as analogical changes are concerned.*

Keywords: *analogy, tendencies, hypotheses, “laws”, linguistic change*

0. Majoritatea lingviștilor din secolul al XIX-lea care au studiat problema schimbării lingvistice (și, în special, neogramaticii) au opus analogia legilor fonetice, subliniind caracterul regulat, mecanic al acestora din urmă, tulburat, uneori, de intervenția „capricioasă” a primeiei. Dacă, pentru transformările fonetice regulate, s-au putut determina, cu precizie de „lege”, condițiile de declanșare, căile de manifestare și eventualele constrângeri (i.e. limitele în timp și / sau în spațiu), pentru analogie nu s-a putut face nicio descriere care să precizeze ce declanșează și când anume se declanșează acest fenomen, în ce împrejurări, pe ce căi, cu ce consecințe sau în ce limite. Desigur, unii au încercat să subdividă analogia în mai multe tipuri, unele având caracter mai regulat, aproape sistematic (ca de pildă, cele care se produc în morfologie, unde sunt afectate, de multe ori, paradigme întregi, ca în cazul extinderii unor desinențe sau sufixe, ori cele care privesc domeniul formării cuvintelor), iar altele, mai degrabă sporadic (ca în sintaxă ori în cazul fenomenelor de etimologie populară, contaminație și hipercorectitudine). Cu toate acestea, în niciuna dintre situații nu putem vorbi de caracterul *previzibil* al analogiei. Chiar și cele mai regulate tipuri de analogie nu ne oferă garanția previzibilității, de vreme ce astfel de schimbări nu se produc cu necesitate, ci reprezintă doar una dintre reacțiile posibile ale vorbitorului într-o situație determinată. Caracterul imprevizibil al analogiei ne face să credem că nu se poate elabora o teorie solidă, pe deplin predictivă, a schimbărilor prin analogie.

Acest lucru l-au încercat, totuși, la mijlocul secolului trecut, doi lingviști polonezi: Jerzy Kuryłowicz și Witold Mańczak. Ambii au recunoscut că nu se poate prevedea când anume se produce o schimbare prin analogie, dar au susținut că, odată declanșat procesul, se pot stabili direcțiile generale de desfășurare. Mai exact, nimeni nu poate ști cu siguranță dacă analogia se va declanșa sau nu în anumite împrejurări determinate, dar putem identifica anumite tendințe cu caracter general pe care le-ar urma analogia, odată ce intră în acțiune (vezi Mc.Mahon, *Language Change*, p. 77).

1. Jerzy Kuryłowicz, unul dintre cei mai importanți indo-europeiști de la mijlocul secolului XX (a fost elev al lui Meillet), acordă spații largi fenomenului analogiei și rolului său în schimbările morfologice într-un studiu intitulat *La nature des procès dits « analogiques »* (1949). Autorul prezintă aici, pe baza, mai degrabă, a unor intuiții la care a ajuns în urma mai multor ani de studii

* Lect. dr., Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

comparativ-istorice asupra limbilor indo-europene, un număr de șase „formule” sau „legi”, care, în opinia sa, guvernează dinamica și direcțiile de manifestare a creațiilor analogice. Aceste „legi” nu sunt menite să dispună când anume se produce o analogie, ci, mai degrabă, ce se întâmplă acolo unde o analogie devine posibilă (Hock, *Principles*, p. 210-211).

În cele ce urmează, vom prezenta aceste „legi” (apud Lepage, *De l'analogie*, p. 66-67), încercând să vedem, acolo unde am considerat că e cazul, în ce măsură ele se pot proba cu material oferit de limba română:

1.1. „(I) Un morphème bipartite tend à s'assimiler un morphème isofonctionnel consistant uniquement en un des deux éléments c'est-à-dire le morphème composé remplace le morphème simple”.

De pildă, în română, există tendința cumulului de mărci pentru același conținut gramatical. Astfel, ideea de plural, la unele substantive feminine, este marcată suplimentar, pe lângă desinența *-i*, și prin alternanța *a – ă* din radical: *parte – părți*, *carte – cărți* etc. După modelul acestor substantive, s-a introdus alternanța *a – ă* și la pluralele *cetați*, *corabii*, *sabii*, care au devenit *cetăți*, *corăbii*, *săbii*.

Hock (*Principles*, p. 212) e de părere că ar trebui să luăm această primă regulă a lui Kuryłowicz mai mult în spiritul, decât în litera ei, și o reformulează spunând că e vorba, mai degrabă, de o preferință pentru hiperdeterminare sau cumul de mărci, ceea ce se referă atât la situații ca cea din română, pe care am prezentat-o, cât și la cazurile în care se preferă, în locul morfemului abstract zero, un morfem concret, cum e cazul, în română, al mai multor desinențe de persoană la imperfectul indicativ, care au fost refăcute prin analogie, după ce desinențele etimologice se pierduseră.

1.2. „(II) Les actions dites « analogiques » suivent la direction: formes de fondation → formes fondées dont le rapport découle de leurs sphères d'emploi”.

Această regulă prezumează că orice inovație analogică pornește de la o formă de bază ori simplă având ca rezultat o formă derivată. Această regulă se aplică, de pildă, în cazul formelor de plural, care sunt derivate în raport cu cele de singular (de exemplu, *timp – timpuri*, și, prin analogie, *câmpuri*, *vânturi* etc., cu extinderea desinenței *-uri*), sau în cazul derivării lexicale progresive (*viluță* este față de *vilă* ceea ce este *căsuță* față de *casă* sau *măsuță* față de *masă*), dar nu mai e valabilă în cazul derivatelor regresive (lexicale sau morfologice) sau al trunchierilor, care pot funcționa, la rândul lor, ca forme de bază (de exemplu, singularul *copac* a fost refăcut sub influența pluralului *copaci*, omonim cu vechiul singular, iar apoi și-a creat derivatul *copăcel*, iar forme trunchiate se adaptează morfologic, flexionând după categoriile de gen, număr sau determinare: *prof / profă / profi / profe / proful / profului / profei / profilor*).

1.3. „(III) Une structure consistant en membre constitutif plus membre subordonné forme le fondement du membre constitutif isolé, mais isofonctionnel”.

Este cazul, practic, al așa-numitelor condensări lexicale sau lexico-semantică. Fenomenul, semnalat încă de Bréal, în cap. XII din *Essai de sémantique* (1897), constă, în esență, în abrevierea unei sintagme prin suprimarea și înlocuirea determinatului prin determinant sau, mai rar, a determinantului prin determinat. Atunci când două cuvinte sunt în mod obișnuit utilizate împreună, formând o unitate de expresie, unul poate fi suprimat, partea care supraviețuiește rămânând să țină locul întregului. Astfel, semnul, deși fragmentat, rămâne adecvat obiectului, și asta deoarece sensurile celor două cuvinte s-au amalgamat într-unul singur, care, în măsura în care rămâne ușor de identificat, poate suporta scurtarea, condensarea expresiei. Fenomenul condensării lexicale este întâlnit relativ frecvent în limba română, în special în cazul sintagmelor de tipul substantiv + determinant atributiv. Dintre cele mai cunoscute exemple de acest tip, intrate de mult în circulație, amintim: *roșii* (subst.) < *pătlăgele roșii*; *vinete* (subst.) < *pătlăgele vinete*; *rapid*, *accelerat* (subst.) < *tren rapid / accelerat*; *murg* (subst.) < *cal murg* („negru-roșcat, castaniu închis sau cenușiu”); *mici / mititei* (subst.) < *cârnați mici*; *integrală*, *intermediară* < *pâine integrală / intermediară* etc. (Apostolatu, *Condensarea*, p. 20).

1.4. „(IV) Quand à la suite d'une transformation morphologique une forme subit la différenciation, la forme nouvelle correspond à sa fonction primaire (de formation), la forme ancienne est réservée pour la fonction secondaire (fondée)”.

Această regulă poate fi foarte bine ilustrată cu situația din limba română care a dus la scurtarea așa-zisului infinitiv lung de tipul *cantare*, care, la un moment dat, dezvoltase două valori diferite: de verb (valoarea primară) și de substantiv (prin conversiune). Formele lungi, cu sufixul *-re*, vor evolua în direcția consolidării caracterului nominal, devenind cu timpul substantive. Ca reacție la tendința de deverbalizare a infinitivului, se creează formele scurte de infinitiv, rezultate

prin izolarea și eliminarea sufixului *-re*. Se ajunge astfel ca, din rațiuni de ordin funcțional, forma, inițial unică, ce exprima cele două valori, să se scindeze, valoarea cea nouă exprimându-se în continuare prin forma primară, iar valoarea cea mai veche, creându-și o formă derivată din cea etimologică. În legătură cu această situație, Al. Lambrior a stabilit următoarea „lege”, mult mai veche (1882) decât cea a lui Kuryłowicz: „când din una și aceeași formă se nasc două categorii gramaticale deosebite, atunci forma însăși se diferențiază în două: *ședere* a rămas supt forma aceasta ca substantiv, iar ca infinitiv, spre diferențiere, a pierdut silaba *-re*, « *a ședea* »” (Lambrior, *Introducere*, p. 116) [1]. Desigur, s-ar putea da și contraexemple. De pildă, forma *soră* a dobândit, în timp (prin calchiere), pe lângă înțelesul primar de „rudă”, și pe acela de „înfirmieră”. Acestei diferențieri semantice îi corespunde și o diferențiere în plan flexionar, respectiv în flexiunea de GD singular articulat. Numai că, de data aceasta, înțelesului primar îi corespunde flexiunea neregulată, etimologică: *soră* – *surorii* (< lat. *soror, sororis*), iar înțelesului derivat îi corespunde o formă regulată, analogică: *soră* – *sorei* (cf. *mamă* – *mamei*). La fel stau lucrurile și cu situațiile în care, la același substantiv, avem a face cu forme duble sau triple de plural (diferențiate sau nu semantic), dintre care multe s-au creat prin analogie.

1.5. „(V) Pour établir une différence d'ordre central la langue abandonnée une différence d'ordre plus marginal”.

Această „lege” statuează faptul că, în interiorul unei paradigme, anumite opoziții funcționale pot fi mai importante decât altele. Dacă acestea, accidental, se pierd, se manifestă tendința de restabilire a lor, chiar cu prețul sacrificării altor opoziții, mai puțin importante. De pildă, în urma apocopei, în trecerea de la latină la română, se pierd desinențele etimologice la formele de imperfect indicativ, gradul de omonimie la care se ajunge fiind atât de mare, încât patru din cele șase forme personale sunt identice. Pericolul de a nu se mai face distincția de persoană la singular (*cantabam, cantabas, cantabat* > *cânta*) a fost înlăturat pe calea analogiei, care a refăcut desinențele de persoana I (-*m*) și a II-a (-*i*), chiar dacă pentru aceasta s-a ajuns la omonima de număr între persoana I singular (*cântam*) și persoana I plural (*cântam*). Vorbitorii au considerat, probabil, că opoziția de persoană e mult mai importantă, în acest caz, decât opoziția de număr, pe care, în consecință, au sacrificat-o. Desigur, această lege „păcătuiește” prin aceea că nu poate stabili cu precizie ce opoziții sunt mai importante și în ce împrejurări. Pentru că, revenind la paradigma imperfectului românesc, dacă vorbitorii nu au fost deranjați de omonimia de număr la persoana I, aceiași vorbitori au reacționat împotriva aceleiași situații, existente multă vreme, la persoana a III-a (*el cânta* – *ei cânta*), astfel că, la un moment dat, au inovat, introducând la plural desinența analogică *-u*, inovație care s-a impus și s-a generalizat începând cu secolul al XIX-lea, în special la recomandarea lui I.H. Rădulescu.

1.6. „(VI) Le premier et le second terme d'une proportion appartiennent à l'origine à des systèmes différents: l'un appartient au parler imité l'autre au parler imitant”.

Această ultimă „lege” este foarte importantă și își dovedește valabilitatea în situațiile de hipercorectitudine, acolo unde este evident că se suprapun două forme aparținând unor sisteme diferite sau, mai bine zis, unor norme diferite: norma proprie, a vorbitorului, și o normă model, spre care se tinde. Astfel, o formă precum *piftea* devine posibilă în măsura în care vorbitorul conștientizează caracterul dialectal al unor rostiri de tipul *k'isor*, *k'atră* (caracteristice propriului grai, dar față de care dorește să se distanțeze), în rândul cărora așază și pe *k'iftea*, luând ca model rostirile marcate prin „prestigiu” (pe care, de altfel, le cunoaște foarte bine, dar care nu fac neapărat parte din norma sa): *pițor*, *piatră*. Odată proporția stabilită, forma *piftea* apare ca întemeiată, inversând, astfel, raportul etimologic cu forma pe care o evită (*chiftea*).

Dacă, în cazul primelor cinci „legi”, posibilitățile de realizare a unei analogii țin doar de sistemul gramatical propriu-zis, în cazul ultimei „legi” devine evidentă intervenția factorului social. Prin urmare, Kuryłowicz atrage atenția că interpretarea acestor formule trebuie să țină seama, pe de o parte, de caracterul social al limbii, iar, pe de altă parte, de caracterul individual al vorbirii. Mai exact, spațiul de desfășurare a acțiunii analogiei (ce rezultă într-o schimbare morfologică) este, în același timp, *extern* (adică în interiorul unei comunități lingvistice) și *intern* (în interiorul unui sistem gramatical). Pentru că, pe de o parte, un anumit sistem aparține unui număr mare de indivizi, iar, pe de altă parte, individul reprezintă, la rândul lui, punctul în care se intersectează mai multe sisteme (= graiuri, dialecte, limbi).

Pretenția lui Kuryłowicz de a stabili, pentru analogie, un statut similar celui ce caracterizează legile fonetice, cel puțin din punctul de vedere al gradului de prevedere a acțiunii în

anumite condiții, se lovește de realitatea că manifestarea oricărei analogii, deși posibilă la un moment dat, într-un anumit punct al sistemului, este dependentă de factori sociali. Dacă ea se poate produce, nu înseamnă că se produce cu necesitate.

„Somme toute les choses se présentent de la façon suivante: Il résulte d'un système grammatical concret quelles transformations « analogiques » sont possibles (formules I – V). Mais c'est le facteur social (formule VI) qui décide si et dans quelle mesure ces possibilités se réalisent. Il en est comme de l'eau de pluie qui doit prendre un chemin prévu (gouttières, égouts, conduits) *une fois qu'il pleut*. Mais la pluie n'est pas une nécessité. De même les actions prévues de l'« analogie » ne sont pas des nécessités. Etant obligée à compter avec ces deux facteurs différents la linguistique ne peut jamais prévoir les changements à venir. A côté de la dépendance mutuelle et de la hiérarchie d'éléments linguistiques à l'intérieur d'un système donné elle a affaire à la contingence historique de la structure sociale. Et bien que la linguistique générale penche plutôt vers l'analyse du système comme tel, les problèmes historiques concrets ne trouvent une solution satisfaisante que si l'on tient compte des deux facteurs simultanément” (apud Lepage, *De l'analogie*, p. 67).

2. Mai rezervat în privința unei teorii generale a fenomenului analogiei, Witold Mańczak aduce o serie de amendări „legilor” lui Kuryłowicz și formulează, la rândul său, un număr de nouă „ipoteze” sau tendințe generale ale schimbărilor prin analogie [2]. Spre deosebire de Kuryłowicz, ale cărui reguli sunt, mai degrabă, rezultatul unor intuiții sau reflecții proprii, Mańczak își întemeiază observațiile pe analiza unui bogat material de limbă extras din numeroase manuale și gramatici ale diferitelor limbi europene. De asemenea, spre deosebire de Kuryłowicz, care a pus accentul mai mult pe schimbările în morfologie, Mańczak are în vedere mai ales latura fonologică a cuvintelor și morfemelor, incluzând lungimea corpului fonetic al acestora [3].

Prezentăm mai jos cele nouă tendințe generale ale schimbărilor prin analogie stabilite de Witold Mańczak, încercând să vedem, ca și în cazul „legilor” lui Kuryłowicz, cum pot fi ele probate cu material lingvistic românesc.

2.1. „Hypothèse I: Abstraction faite des formes d'un paradigme, les mots plus longs sont souvent refaits d'après les mots plus courts que vice versa”.

Această „ipoteză” se confirmă, în limba română, dacă avem în vedere, de pildă, situația substantivelor de declinare I de tipul *stea – stele*. După acest model (moștenit din latină și întărit, ulterior, printr-o serie de împrumuturi turcești), numeroase alte substantive împrumutate și-au refăcut un singular în *-ea*: *canea* (< *canelă*), *caramea* (< *caramelă*), *flanea* (< *flanelă*), *sardea* (< *sardelă*) etc. Astfel, tipul *-elă – -ele* a fost înlocuit de tipul *-ea – -ele*. Tot aici, putem da ca exemplu și situația verbelor latinești de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a care aveau la finală *-eo* sau *-io* și care, în trecerea la limba română, au pierdut vocalele palatale *e / i* în hiat, prin analogie cu formele, mai numeroase, în *-o* (*canto* > *cântu* > *cânt*; *duco* > *ducu* > *duc*): *taceo* > *taco* > *tacu* > *tac*; *facio* > **faco* > *facu* > *fac*; *dormio* > **dormo* > *dormu* > *dorm* etc.

2.2. „Hypothèse II: L'alternance du radical es plus souvent abolie qu'introduite”.

Această „ipoteză” a suscitat cele mai multe comentarii din partea specialiștilor, deoarece ea vine în contradicție cu prima „lege” a lui Kuryłowicz. Astfel, în timp ce acesta din urmă susține că există o preferință pentru marcarea suplimentară (prin flexiune internă) a opozițiilor gramaticale, Mańczak afirmă că tendința este, mai degrabă, de păstrare a unității radicalului în interiorul unei paradigme. În realitate, cele două teorii nu sunt cu totul ireconciliabile, deoarece ele au în vedere niveluri diferite, și anume „legea” lui Kuryłowicz se referă la nivelul morfematic, iar „tendința” lui Mańczak, la nivelul fonologic. Putem ilustra această „ipoteză” cu situația verbelor iotacizate din limba română (atât cele cu iotacizare etimologică, de tipul *văz*, *auz*, cât și cele cu iotacizare analogică, de tipul: *crez*, *spui*), al căror radical a fost refăcut ulterior, analogic, după formele din paradigmă, care, date fiind condițiile fonetice, păstraseră finala radicalului intactă [4].

2.3. „Hypothèse III: Abstraction faite des cas où l'on a affaire à un mot à désinence et à un mot sans désinence, une forme flexionnelle plus longue es plus souvent refaite d'après une forme flexionnelle plus courte que vice versa”.

A treia „ipoteză” este, până la un punct, similară cu prima, cu deosebirea că, în vreme ce aceasta din urmă se aplică cuvintelor, cealaltă are în vedere formele flexionare din interiorul aceleiași paradigme. Putem da ca exemplu situația verbelor neregulate *mânca* și *usca*, care la indicativul prezent singular cunosc, regional, formele *mânc*, *mânci*, *mâncă*, respectiv *usc*, *uști*, *uscă*, prin

analogie cu celelalte forme, care nu prezintă reduplicarea în radical (*mâncăm, mâncai, mâncasem, uscăm, uscai, uscând* etc.), dar și ca o tendință de unificare a radicalului (vezi „ipoteza” II).

2.4. „Hypothèse IV: Les désinences zéro sont plus souvent remplacées par les désinences pleines que vice versa“. Această „ipoteză” se află în deplin acord cu prima „lege” a lui Kuryłowicz.

2.5. „Hypothèse V: Les désinences monosyllabiques sont plus souvent remplacées par les désinences polysyllabiques que vice versa“.

Această ipoteză a fost probată de Mańczak cu materialul oferit de istoria limbii poloneze, însă e destul de dificil de aplicat la limba română. Un exemplu am putea, totuși, oferi, și anume apariția desinenței de plural *-uri* (vechi *-ure*) pe baza terminației latinești *-ora* (*tempus – tempora*), care a fost decupată printr-o falsă analiză a radicalului și investită cu valoare morfemică, în locul vechii desinențe *-a*. Această desinență a cunoscut, în limba română, o extindere analogică foarte însemnată, dând naștere la numeroase forme duble de plural, diferențiate sau nu semantic (*vise – visuri, nivele – niveluri, chibrite – chibrituri, hotele – hoteluri, coate – coturi* etc.).

2.6. „Hypothèse VI: Les formes de l’indicatif provoquent plus souvent la réfection des formes des autres modes que vice versa“.

Pentru limba română, ipoteza se confirmă în cazul influenței indicativului asupra conjunctivului (mai puțin la persoana a III-a) sau asupra imperativului negativ. Ca un contraexemplu privitor la istoria limbii române, putem nota faptul că mai mult ca perfectul indicativului românesc continuă, în realitate, mai mult ca perfectul conjunctivului latin, fenomen care, de altfel, individualizează limba română între celelalte limbi romanice.

2.7. „Hypothèse VII: Les formes du présent provoquent plus souvent la réfection des formes des autres temps que vice versa“.

Putem avea în vedere aici originea desinenței *-i* de persoana a II-a, al cărei punct de plecare îl constituie indicativul prezent, persoana a II-a singular al verbelor latinești de conjugarea a IV-a (tipul *audis*). De aici, această desinență s-a extins analogic la formele de persoana a II-a ale altor timpuri sau moduri, indiferent de conjugare.

2.8. „Hypothèse VIII: S’il y a une différence entre la flexion d’un nom géographique et celle d’un nom commun, par ailleurs semblables, les cas locaux présentent en général un caractère archaïque tandis que dans les cas non locaux il y a le plus souvent des innovations“.

2.9. „Hypothèse IX: Si une forme du paradigme d’un nom géographique subit une transformation analogique sous l’influence d’une autre forme du même paradigme, le point de départ du changement se trouve plus souvent dans les cas locaux que dans les cas non locaux“.

Ultimele două „ipoteze” pornesc de la constatarea că numele geografice se utilizează mai frecvent în anumite contexte marcate [+ Locativ], contexte în care respectivul nume poate fi substituit prin adverbul de loc *unde*. În limba română, astfel de nume apar cel mai des în acuzativ, în grup prepozițional, cu prepoziții ca *în, la, de la, până la, către, spre, înspre*, care indică punctul de plecare, direcția și limita în spațiu a acțiunii. Luând un exemplu concret, de pildă substantivul *Galați*, vom observa că acesta apare mai mult în contexte de tipul: *Locuiesc în Galați, Plec din Galați, Mă îndrept spre Galați* etc. (contexte în care este exclusă determinarea hotărâtă), și mai rar în contexte de tipul: *Galațiul este un oraș poluat, Faleza Galațiului este îngrijită* (față de *faleza din Galați...*) etc. În legătură cu acest nume (și altele asemănătoare, ca *București, Iași, Ploiești* etc.) mai trebuie notat că, în contextele locative, își menține declinarea arhaică (de pluralia tantum), în timp ce, în contextele non-locative, își pierde această declinare, fiind asimilat numelor la singular și flexionând prin analogie cu acestea: *Galațiul, Iașiul* (față de arh. *Galații, Iașii*), *Galațiului* (față de arh. *Galaților, Iașilor*).

3. În încheierea prezentării teoriilor lui Kuryłowicz și ale lui Mańczak, dorim să subliniem faptul că, în ciuda unor critici pe care le-au suscitat „legile” și „ipoteze” lor generalizatoare, meritele celor doi lingviști polonezi sunt remarcabile [5], iar încercările lor de formalizare a unui fenomen atât de complex precum analogia reprezintă un moment de cotitură în istoria ideilor lingvistice, în general, și ale lingvisticii istorice, în particular.

Note:

[] Punctul de vedere formulat de Lambrior a fost mai târziu preluat și dezvoltat de J. Byck, în studiul *Originea infinitivului scurt în limba română*.

[²] Mańczak și-a expus teoriile cu privire la analogie în mai multe lucrări, dintre care amintim, ca mai importante, *Tendances générales des changements analogiques* (1958), *Les lois du développement analogique* (1978) și *Laws of analogy* (1980).

[³] O analiză pertinentă a abordărilor teoretice (inclusiv a diferențelor dintre ele) ale celor doi lingviști polonezi în problema analogiei găsim la Hock, *Principles*, p. 210-237 (vezi și Mc.Mahon, *Language Change*, p. 76-80, Hock, *Analogical Change*, p. 445-448).

[⁴] Desigur, formele iotacizate se mai păstrează astăzi în graiuri, însă la nivelul limbii literare ele nu sunt acceptate.

[⁵] Un savant de talia lui Coșeriu îl citează adesea pe „marele lingvist polonez” J. Kuryłowicz, ale cărui teorii le valorifică mai ales în lucrarea *Sincronie, diacronie și istorie* (în orig. *Sincronia, diacronia e historia*, Madrid, 1973).

Bibliografie:

Apostolatu, Ionel, *Condensarea lexicală în limba română*, în „Actele Colocviului Internațional Discursul intelectual la răspântiile istoriei” – Galați, 26-28 mai 2007, Editura Europlus, Galați, 2007, p. 20-26.

Hock, Hans Henrik, *Analogical Change*, în Janda & Joseph (ed.), *Historical Linguistics*, p. 441-460.

Hock, Hans Henrik, *Principles of Historical Linguistics*, second edition, Berlin & New York, Mouton de Gruyter, 1991.

Janda, Richard D. and Joseph, Brian D., *On Language, Change, and Language Change – Or, Of History, Linguistics, and Historical Linguistics*, în Joseph & Janda (ed.), *Historical Linguistics*, p. 3-180.

Kuryłowicz, J., *La nature des proces dits « analogiques »*, în Acta Linguistica 5, 1949, pp 121-138.

Lambrior, Al., *Introducere la „Carte de citire”*, 1882, în Lambrior, *Studii*, p. 90-140.

Lambrior, Al., *Studii de lingvistică și folcloristică*, ediție îngrijită și studiu introductiv de Ion Nuță, Junimea, Iași, 1976.

Lepage, Yves, *De l'analogie rendant compte de la commutation en linguistique*, Grenoble, 2003.

Mańczak, Witold, *Tendances générales des changements analogiques*, Lingua, volume 7, 1957-1958, pp 298-325.

Mc.Mahon, April M.S., *Understanding Language Change*, Cambridge University Press, Cambridge, 1994